

Göncziné Kapros Katalin

Eszterházy Károly Főiskola

kaprosk@ektf.hu

TANÁRI MUNKA EREDMÉNYESSÉGÉT BEFOLYÁSOLÓ HÁTTÉRFELTÉTELEK VIZSGÁLATA

Bevezetés

A tanítás és a tanulás folyamatának egy, a rendkívül gyorsan változó világ újdonságait követő, összhangban működő egységnek kell lennie. Az oktatásban gyakorolt módszereknek lépést kell tartaniuk, hogy ez az egység fennmaradjon.

A régi nevelési, oktató módszereknek állandó reformálás alatt kell lennie, mert a mindenkori új generációkat már nem köti le, ha csak táblát és tollat használ az oktató. A digitális eszközökkel körülvett életünkben a gyerekek megszokták az állandó változást, a gyors tempójú, színes, medializált tartalmakat, és az oktatásban is ezt várják el. A tanárok feladata az új módszerek, eszközök, lehetőségek megalkotása és használata az oktatás folyamatában.

A mai világban az egyik legfontosabb kérdés az, hogy hogyan tehetjük a tananyagot számukra könnyebben befogadhatóvá. Hogyan érhetjük el őket? Ha sikeresek akarunk lenni ebben a kérdésben, akkor a modern oktatási módszerek mellett a legmodernebb IKT és web 2.0-ás technológiákat is ki kell használnunk.

A megváltozott igényekkel nap mint nap találkozunk. Ma a Főiskolán tanuló Y generáció (1980–1995) idejének nagy részét a számítógép előtt tölti, és természetessé vált számára, hogy az információkhoz rögtön hozzá tud férni, meg tudja osztani. Így a tanuláshoz szükséges információk megszerzését is először az internet nyújtotta lehetőségek kihasználásával kezdi. Fontos a kialakult szokásokat, terendeket beintegrálnunk az oktatási rendszerünkbe, hogy eredményes, minőségi oktatást tudjunk nyújtani.

A felmérés célja, hogy megtudjuk, mennyiben és miben változtak meg a tanulási szokások, hallgatói szemmel, hogyan lehetne a tanári munkát eredményesebbé tenni. A tanári munka eredményességét befolyásoló háttérfeltételek vizsgálatának megvalósítása a TAMOP 4.2.2.C, 4.3.2 modul keretében történt. A vizsgálat két részből tevődött össze, az Eszterházy Károly Főiskola MA és BA szak oktatói, és a hallgatói vizsgálat. Ezen cikk a hallgatói vizsgálat eredményeit foglalja magában.

A tanulmányban az empirikus mérés alapján a következőkre kerestük a választ:

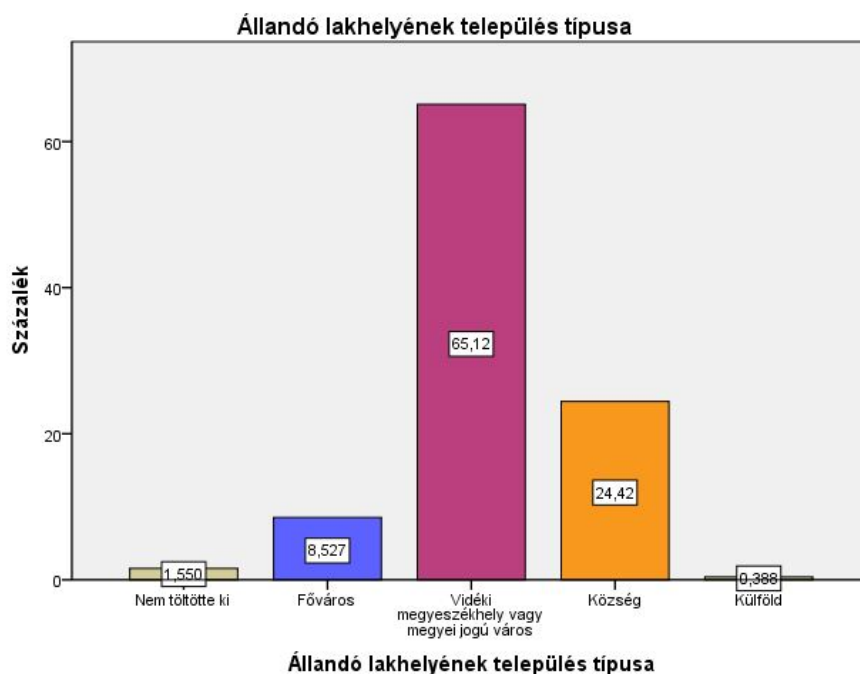
- A hallgatók elektronikus- és hagyományos könyv olvasási szokásai új információforrások, e-tananyagok biztosítását teszik szükségessé. Melyiket részesítik előnyben?
- Miként viszonyulnak a hallgatók az e-tankönyvekhez, on-line tananyagokhoz, valamint az elektronikus könyvtárakhoz?
- Miként hatnak a technikai eszközök a tanulásra és annak módjára?
- Hogyan változott a tanulás, az oktatás rendszere, a számonkérési lehetőségek rendje?

- Milyen tapasztalataik vannak az online tesztekkel kapcsolatban?
- Milyen új tanulási szokások jelentek meg az új technológiák hatására?
- Hogyan befolyásolják az új technológiák a tanár szerepét, és az oktatásban betöltött státuszukat?

Felmérés kiértékelése

Az on-line kérdőíves felmérésben 268 hallgató vett részt. A kitöltők 96,3%-a (258 fő) egy-két választól eltekintve teljes mértékig válaszolt a feltett kérdésekre. Az elemzés megbízhatósága érdekében a fennmaradó 3,7% (10 fő) eredményei, akik az első, vagy a második oldal után befejezték az adatszolgáltatást, a statisztikai vizsgálatból kivételre került. Ezáltal 258 hallgatók által adott válaszok elemzésére kerül sor. A felmérés az UNIPOLL szoftver segítségével készült.

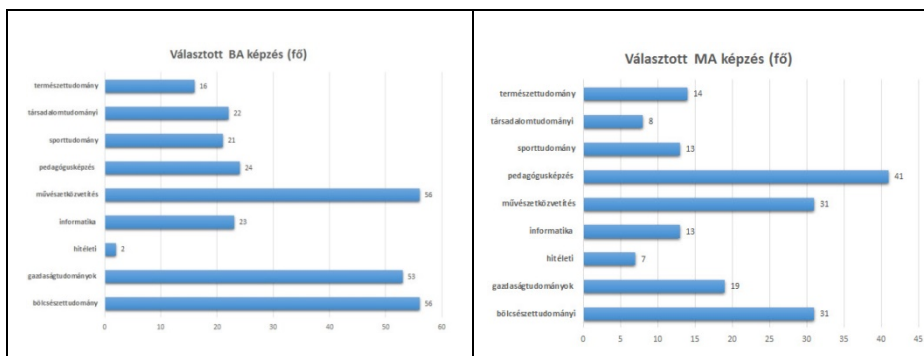
A minta 62,4%-a nő, 35,7%-a férfi, 1,9% nem adott választ. A lakhelyszerinti elemzésben kimagasló mértékben (65,12%) a vidéki megyeszékhely, vagy megyei jogú város típusú település került ki (1. ábra).

1. ábra: Állandó lakhely település típusa

Az alábbi oszlopdiagram (2. ábra) szemlélteti a hallgatók BA és az MA szakonkénti megoszlását. A hallgatók BA képzésben való tanulást 273 fő, MA képzést 177 fő jelölte meg, tehát többen is párhuzamosan két képzési formát jelöltek.

A BA képzésben résztvevők közül a művészetképzés, gazdálkodás és bölcsészet területén, az MA képzésben résztvevők közül pedig a pedagógusképzés, művészetképzés, gazdálkodás és bölcsészet területén tanuló hallgatók vettek részt legnagyobb arányban.

2. ábra: Képzésben való részvétel

A hallgatók tanítási szándékára kiterő kérdésből kiderült, hogy a mintában résztvevők kimagasló számban, 42,2%-a nem pedagógus pályán képzeli el a jövőjét, nem tanít és nem is áll szándékában tanítani. Említésre méltó, hogy 22,1% jelenleg is tanít – feltehetően a kitöltők levelezős hallgatók –, gyakorló pedagógusok. Ezen érték megegyezik a jelenleg nem tanítók számával.

A tanítási szándék, életkor keresztábra (3. ábra) szerinti megoszlása arra utal, hogy a 42,2%-ból (109 fő) – akik nem terveznek a jövőben tanítani – 40,3%-a (104 fő) a 18-23 éves korosztály alkotja. A korcsoportot tekintve mindez azt jelent, hogy a csoportot alkotó 202-fő több mint fele, 51,5% véleményét tükrözi. A 36 év felettiak 14,3%-a gyakorló pedagógusok.

Feltehető a kérdés, hogy miért nem vonzó a pedagógus pálya, hogyan tehető azzá? Mi az ok, ami távol tartja a hallgatókat ezen pályától?

A keresztábrában kapott eredmény szignifikáns ($\chi^2=142,312$; $p=0,000<0,05$). Felfedezhető összefüggés az életkor és a tanítási szándék között.

Életkora * Tanítási szándék Crosstabulation

			Tanítási szándék				Total
			tanít	tanítani szeretne	nem tanít	nem is szeretne tanítani	
Életkora	18-23	Count	15	30	53	104	202
		% within Életkora	7,4%	14,9%	26,2%	51,5%	100,0%
		% of Total	5,8%	11,6%	20,5%	40,3%	78,3%
24-29	Count	2	2	2	4	10	
	% within Életkora	20,0%	20,0%	20,0%	40,0%	100,0%	
	% of Total	,8%	,8%	,8%	1,6%	3,9%	
30-35	Count	3	0	1	1	5	
	% within Életkora	60,0%	,0%	20,0%	20,0%	100,0%	
	% of Total	1,2%	,0%	,4%	,4%	1,9%	
36-	Count	37	3	1	0	41	
	% within Életkora	90,2%	7,3%	2,4%	,0%	100,0%	
	% of Total	14,3%	1,2%	,4%	,0%	15,9%	
Total	Count	57	35	57	109	258	
	% within Életkora	22,1%	13,6%	22,1%	42,2%	100,0%	
	% of Total	22,1%	13,6%	22,1%	42,2%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	142,312 ^a	9	,000
Likelihood Ratio	132,721	9	,000
Linear-by-Linear Association	107,154	1	,000
N of Valid Cases	258		

a. 8 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,68.

3. ábra: Életkor, Tanítási szándék keresztábra

Főbb vizsgálati szempontokhoz tartozott a hallgatók olvasottságának, tájékozottságának, a digitális világban való eligazodáshoz szükséges háttérműveltség felmérése.

Megkérdezésre került, hogy milyen rendszerességgel szokott szakmai jellegű könyveket olvasni hagyományos és elektronikus formában? Hagyományos könyvet (4. ábra) a minta 41,9%-a havi gyakorisággal olvas, mely a 18–35 éves korosztályra jellemző. A hagyományos könyv varázsa a 36 év felettieket fogja meg, bá a keresztábra elemzés alapján érzékelhető, hogy ebben a korosztályban is növekedett a heti, havi olvasási gyakoriság. Az eredmény szignifikáns ($\chi^2=54,026$; $p=0,000<0,05$)

Crosstab

		Szakkönyvet olvas hagyományos formában						Total	
		Nem töltötte ki	soha	naponta	hetente egyszer	hetente többször	havonta		
Életkora	18-23	Count	5	40	4	41	20	92	202
		% within Életkora	2,5%	19,8%	2,0%	20,3%	9,9%	45,5%	100,0%
		% of Total	1,9%	15,5%	1,6%	15,9%	7,8%	35,7%	78,3%
24-29		Count	0	3	0	2	2	3	10
		% within Életkora	,0%	30,0%	,0%	20,0%	20,0%	30,0%	100,0%
		% of Total	,0%	1,2%	,0%	,8%	,8%	1,2%	3,9%
30-35		Count	0	1	0	1	0	3	5
		% within Életkora	,0%	20,0%	,0%	20,0%	,0%	60,0%	100,0%
		% of Total	,0%	,4%	,0%	,4%	,0%	1,2%	1,9%
36-		Count	1	1	11	9	9	10	41
		% within Életkora	2,4%	2,4%	26,8%	22,0%	22,0%	24,4%	100,0%
		% of Total	,4%	,4%	4,3%	3,5%	3,5%	3,9%	15,9%
Total		Count	6	45	15	53	31	108	258
		% within Életkora	2,3%	17,4%	5,8%	20,5%	12,0%	41,9%	100,0%
		% of Total	2,3%	17,4%	5,8%	20,5%	12,0%	41,9%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	54,026 ^a	15	,000
Likelihood Ratio	45,559	15	,000
Linear-by-Linear Association	,480	1	,489
N of Valid Cases	258		

a. 16 cells (68,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,12.

4. ábra: Életkor, Szakkönyv hagyományos formában történő olvasása keresztábra

Szakmai jellegű könyvet elektronikus formában szintén ritkán forgatják. A 18–35 éves korosztály nyilatkozata alapján havonta olvasnak ilyen témájú könyvet. A 36 év felettiek csekély számban, mindössze 4,3% naponta. Az eredmény nem szignifikáns (de közel áll a szignifikanciához), mivel $\chi^2=24,065$; $p=0,064 > 0,05$.

Összességében elmondhatjuk, hogy mind hagyományos, mind elektronikus formában a szakkönyvek olvasottsága várakozáson alulinak bizonyult. Mindkét formában a havi rendszerességgel történő olvasás a jellemző, a mérleg a hagyományos forma felé billen (10,1%-al).

Az olvasási szokok felmérése kitért az idegen szakirodalom olvasására is. (5. ábra)

Elektronikus formában az idegen szakirodalmat a minta 72,5%-a nem olvassa papíralakú formában a korosztálytól függetlenül. A kapott eredmény nem szignifikáns ($\chi^2=2,537$; $p=0,864 > 0,05$)

Crosstab						
		papíralapú formában olvas idegen szakirodalmat				
		Nem töltötte ki	igen	nem	Total	
Eletkora	18-23	Count	6	52	144	202
		% within Eletkora	3,0%	25,7%	71,3%	100,0%
		% of Total	2,3%	20,2%	55,8%	78,3%
24-29	Count	0	1	9	10	
		% within Eletkora	,0%	10,0%	90,0%	100,0%
		% of Total	,0%	,4%	3,5%	3,9%
30-35	Count	0	1	4	5	
		% within Eletkora	,0%	20,0%	80,0%	100,0%
		% of Total	,0%	,4%	1,6%	1,9%
36-	Count	2	9	30	41	
		% within Eletkora	4,9%	22,0%	73,2%	100,0%
		% of Total	,8%	3,5%	11,6%	15,9%
Total		Count	8	63	187	258
		% within Eletkora	3,1%	24,4%	72,5%	100,0%
		% of Total	3,1%	24,4%	72,5%	100,0%

Crosstab						
		elektronikus formában olvas idegen szakirodalmat				
		Nem töltötte ki	igen	nem	Total	
Eletkora	18-23	Count	7	126	89	202
		% within Eletkora	3,5%	62,4%	34,2%	100,0%
		% of Total	2,7%	49,8%	26,7%	79,3%
24-29	Count	1	4	5	10	
		% within Eletkora	10,0%	40,0%	50,0%	100,0%
		% of Total	,4%	1,6%	1,9%	3,9%
30-35	Count	0	4	1	5	
		% within Eletkora	,0%	80,0%	20,0%	100,0%
		% of Total	,0%	1,6%	,4%	1,9%
36-	Count	0	14	27	41	
		% within Eletkora	,0%	34,1%	65,9%	100,0%
		% of Total	,0%	5,4%	10,5%	15,9%
Total		Count	8	148	102	258
		% within Eletkora	3,1%	57,4%	39,5%	100,0%
		% of Total	3,1%	57,4%	39,5%	100,0%

Chi-Square Tests				
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	
Pearson Chi-Square	2,537 ^a	6	,864	
Likelihood Ratio	3,159	6	,789	
Linear-by-Linear Association	,036	1	,849	
N of Valid Cases	258			

a. 6 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,16.

Chi-Square Tests				
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	
Pearson Chi-Square	18,179 ^a	6	,006	
Likelihood Ratio	18,824	6	,005	
Linear-by-Linear Association	12,923	1	,000	
N of Valid Cases	258			

a. 6 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,16.

5. ábra: Papír és elektronikus formában történő idegen szakirodalmak olvasása

Elektronikus formában történő olvasás témakörében fontos ismereteket szereznünk, hogy a hallgatók a szakjuknak megfelelő tanulmányokat, dokumentumokat milyen gyakorisággal olvassák. (6. ábra) A felmérésből kiderült, hogy a 18–23 év közöttiek és a 35 év felettek azok, akik hetente több alkalommal olvasnak ebben a témakörben. A keresztlemezés során bebizonyosodott, hogy az eredmény azonban nem szignifikáns ($\chi^2=15,310$; $p=0,429>0,05$)

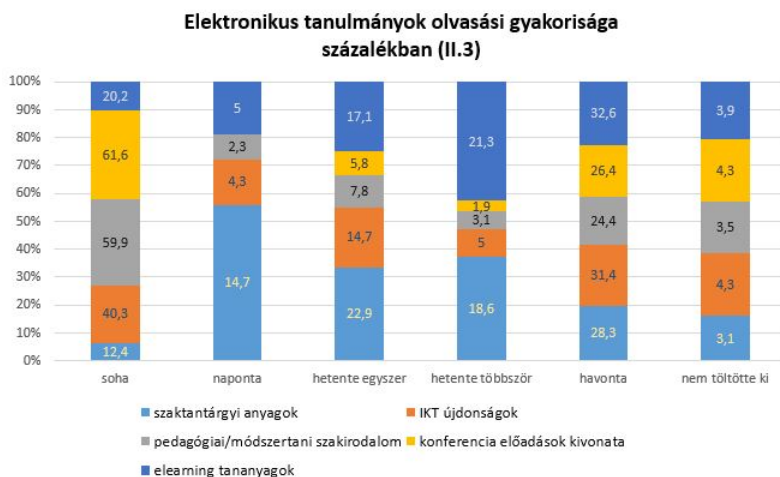
Crosstab									
		Elektronikus tanulmányokat, dokumentumokat olvas							
		Nem töltötte ki	soha	naponta	hetente egyszer	hetente többször	havonta	Total	
Eletkora	18-23	Count	9	17	45	41	46	44	202
		% within Eletkora	4,5%	8,4%	22,3%	20,3%	22,8%	21,8%	100,0%
		% of Total	3,5%	6,6%	17,4%	15,9%	17,8%	17,1%	78,3%
24-29	Count	0	0	3	2	4	1	10	
		% within Eletkora	,0%	,0%	30,0%	20,0%	40,0%	10,0%	100,0%
		% of Total	,0%	,0%	1,2%	,8%	1,6%	,4%	3,9%
30-35	Count	0	0	1	0	3	1	5	
		% within Eletkora	,0%	,0%	20,0%	,0%	60,0%	20,0%	100,0%
		% of Total	,0%	,0%	,4%	,0%	1,2%	,4%	1,9%
36-	Count	0	0	14	8	12	7	41	
		% within Eletkora	,0%	,0%	34,1%	19,5%	29,3%	17,1%	100,0%
		% of Total	,0%	,0%	5,4%	3,1%	4,7%	2,7%	15,9%
Total		Count	9	17	63	51	66	53	258
		% within Eletkora	3,5%	6,6%	24,4%	19,8%	25,2%	20,5%	100,0%
		% of Total	3,5%	6,6%	24,4%	19,8%	25,2%	20,5%	100,0%

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15,310 ^a	15	,429
Likelihood Ratio	20,973	15	,138
Linear-by-Linear Association	,734	1	,392
N of Valid Cases	258		

a. 14 cells (58,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,17.

6. ábra: Elektronikus tanulmányok, dokumentumok olvasása

Az elektronikus formában történő olvasást kiterjesztésre került a következő témákra: szaktantárgyi anyagok, pedagógiai/módszertani szakirodalom, e-learning tananyagok, IKT újdonságok, konferencia előadások kivonata. A halmozott oszlopdiagram alapján, hogy a konferencia előadások anyagát 61,5%-ban, a pedagógiai/szaktantárgyi irodalmat 59,9%-ban nem olvassák. Naponta 14,7%-ban az szaktárgyi anyagot tanulmányozzák, míg hetente többször 21,3%-ban tanulmányozzák az e-learninges anyagot. (7. ábra)

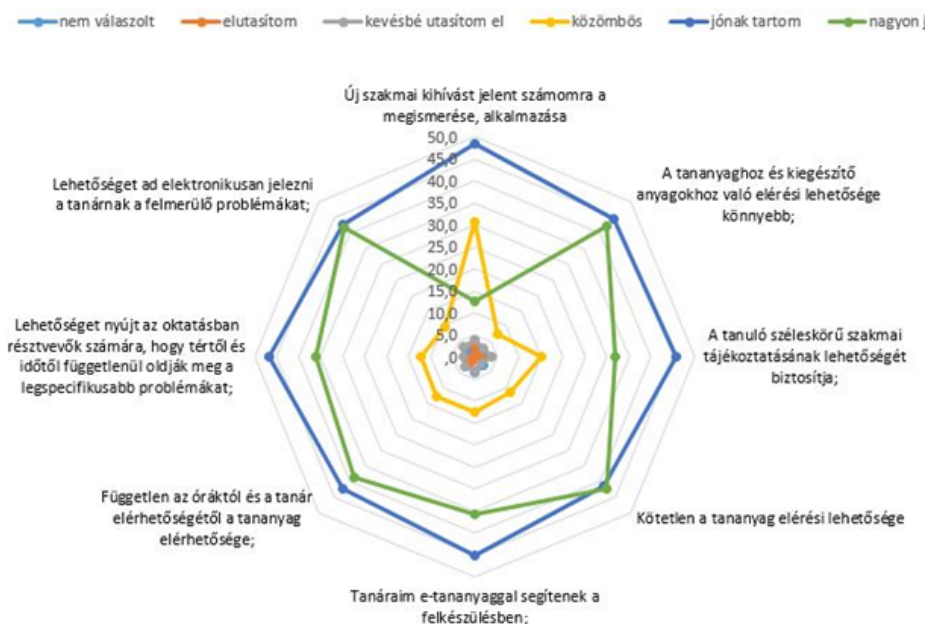

7. ábra: Elektronikus tanulmányok olvasási gyakorisága

A következő kérdéscsoportban arra kerestük a választ, hogy mi segíti a tanár munkájának eredményességét hallgatói szemmel? A mintában részt vevő hallgatók az alábbi online tananyagok alkalmazását véleményezték:

- Új szakmai kihívást jelent számomra a megismerése, alkalmazása;
- A tananyaghoz és kiegészítő anyagokhoz való elérési lehetősége könnyebb;
- A tanuló széleskörű szakmai tájékoztatásának lehetőségét biztosítja;
- Kötetlen a tananyag elérési lehetősége;
- Tanáraim e-tananyaggal segítenek a felkészülésben;
- Független az órától és a tanár elérhetőségétől a tananyag elérhetősége;
- Lehetőséget nyújt az oktatásban résztvevők számára, hogy tértől és időtől függetlenül oldják meg a legspecifikusabb problémákat;
- Lehetőséget ad elektronikusan jelezni a tanárnak a felmerülő problémákat;

A hallgatók válaszai alapján elmondható, hogy a felsorolt tényezőket 41–50% között jónak ítélték alkalmazásukat, életvitelükből kifolyólag szinte természetesnek. Az online tananyagok alkalmazásának lehetőségeire a mintában részt vevő hallgatók nyitottak, nem tartják idegennek alkalmazásukat. A tértől és időtől független elérhetőség és elsajátíthatóság, a tananyag rugalmas, saját igényeknek megfelelő ütemben történő feldolgozás lehetősége könnyen beépíthetővé teszi a mindennapokba. (8. ábra).

8. ábra: On-line tananyagok alkalmazása

Az alábbi táblázatból jól látható, hogy az egyéni ütemezés, a független tanulás lehetősége mellett a hallgatók igénylik a tanári kontrollt, a lehetőséget, hogy bármikor segítséget kérhessenek és kapjanak a szakembertől.

Kérdés	Jónak tartja	Nagyon jónak tartja
„Lehetőséget nyújt az oktatásban résztvevők számára, hogy tértől és időtől függetlenül oldják meg a legspecifikusabb problémákat”	46,9%	42,6%
„Lehetőséget ad elektronikusan jelezni a tanárnak a felmerülő problémákat”	36,0%	41,9%

Az on-line tananyag-elsajátítására, begyakorlására irányuló kérdésekből kiderül, hogy rendkívül fontosnak tartják a médiás elemek meglétét, elérhetőségét. Az azonnali visszacsatolás, önellenőrzés fontossága az utolsó kérdésre adott válaszból beigazolódott. („Elektronikus tesztek alkalmazhatósága”).

Kérdés	Jónak tartja	Nagyon jónak tartja
„Videokonferenciák lehetőséget nyújthatnak érdekes, új tudományos eredmények meghallgatására, kérdések feltevésére”	45,0%	12,0%
„A tanszéki hálózaton az előadások anyagának hozzáférhetősége”	48,1%	19,6%
„A tananyaghoz kapcsolódó médiumok ismételt áttekinthetősége”	50,8%	35,3%
„Elektronikus tesztek alkalmazhatósága”	36,8%	43,8%

Összefoglalás

A vizsgálatból kiderült, hogy a 30 év alatti korosztály jövőbeli tervei között nem szerepel a tanítás, nem vonzó a számukra a pedagógus pálya. A korcsoportot tekintve a csoportot alkotó 202-fő több mint fele, 51,5% véleményét tükrözi. Meg kell vizsgálni, hogy miért jutottak erre a következtetésre, mik azok a gátló tényezők, amiért nem vonzza őket ez a pálya.

A hallgatók olvasási szokásait vizsgálva a kutatás rámutatott, hogy mind a hagyományos, mind pedig az elektronikus tananyagok használatára szükség van. Ezen utóbbi, kihívást jelent a pedagógusok számára, hiszen a létrehozása, a hagyományos ismeretek új környezetbe történő adaptálása, folyamatos frissítése, medializált tartalmak létrehozása, az ők feladatuk. Ismereteik bővítése, mind alkalmazások mind eszközök terén elengedhetetlen. Változtatni nem csak az oktatásban, hanem a könyvtárak szolgáltatásaiban is szükség van, főleg digitális szerepe (archív anyagok, folyóiratok, források keresése stb.) kapcsán.

A visszajelzések alapján elmondható, hogy a hallgatók igénylik az online-tananyagok, mint a hagyományos oktatást segítő eszköz meglétét. Fontosnak tartják, hogy a benne rejlő lehetőségek (fórumok, videó, hanganyagok, animációk...) kihasználásra kerüljenek, dinamikusan változzanak a modern kor igényeinek megfelelően. Elmondható, hogy úgy lehet a legjobban lekötni az egyre jobban szerteágazó figyelmet, ha megvizsgáljuk azokat az új alkalmazásokat, „trendeket” amelyek népszerűek, nagy teret hódítanak, és megkeressük bennük a lehetőséget, amellyel a tudás átadhatóvá válik. Ez jelenti azt, hogy egy nyelvet beszélünk, az új kor nyelvén átadni a – bár megreformált, de – lényegi tudást.

Irodalomjegyzék

- Barna Ildikó, Székelyi Mária (2008): Túlélőkészlet az SPSS-hez, Typotex Kiadó, ISBN: 9789632790121
- Falus Iván, Ollé János (2000): Statisztikai módszerek pedagógusok számára, Okker Kiadó, ISBN: 9789639228160
- Falus Iván, Ollé János (2008): Az empirikus kutatások gyakorlata, Nemzeti Tankönyvkiadó, ISBN: 9789631960112

Sajtos László, Mitev Ariel (2007): SPSS Kutatási és adatelemzési kézikönyv, Alinea Kiadó,
ISBN:978-963-9659-08-7